

FRANÇOIS DUBET

SOCIÒLEG DE L'EXCLUSIÓ

PER NÚRIA TORIL

François Dubet (Périgueux, 1946) és un sociòleg que no deixa indiferent, tant per les idees que defensa com pel seu mètode de treball. Professor de la Universitat de Bordeus II i director d'estudis de l'École des Hautes Études en Sciences Sociales de París, és un dels teòrics amb més prestigi de França. Seguidor d'un altre nom propi de la sociologia, Alain Touraine, és un dels impulsors de la sociologia de l'acció, aquella que va més enllà de la teoria en abstracte i analitza la realitat social des de la realitat social. Durant la seva carrera ha investigat sobre els joves, l'educació, l'exclusió, els moviments socials, les desigualtats i, més recentment, la crisi de les institucions.

François Dubet (Périgueux, 1946) es un sociólogo que no deja indiferente, tanto por las ideas que defiende como por su método de trabajo. Profesor de la Universidad de Burdeos II y director de estudios de la École des Hautes Études en Sciences Sociales de París, es uno de los teóricos con más prestigio de Francia. Seguidor de otro nombre propio de la sociología, Alain Touraine, es uno de los impulsores de la sociología de la acción, aquella que va más allá de la teoría en abstracto y analiza la realidad social desde la realidad social. Durante su carrera ha investigado sobre los jóvenes, la educación, la exclusión, los movimientos sociales, las desigualdades y, más recientemente, la crisis de las instituciones. Protagonista del primer Debate de Educación del 2010 que organizaron la Fundación Jaume Bofill y la UOC a finales de enero, los resultados de sus investigaciones han sacudido el sistema francés. Sin ir más lejos, Dubet defendió en

François Dubet (Périgueux, 1946) is a sociologist who never ceases to stir up controversy because of both the ideas he espouses and his working method. A professor at the University of Bordeaux II and Head of Studies at the École des Hautes Études en Sciences Sociales in Paris, he is one of the most esteemed theoreticians in France. The follower of another prominent name in sociology, Alain Touraine, he is one of the driving forces behind sociology of action, the kind that goes beyond abstract theory to analyse the social reality from the social reality itself. In the course of his career, he has studied about young people, education, exclusion, social movements, inequalities and, more recently, the crisis of institutions. Special guest speaker in the first 2010 Debates in Education organised by the Jaume Bofill Foundation and the UOC in late January, the results of his studies have shaken up the French system. Without further ado, in Barcelo-

Protagonista del primer Debat d'Educació del 2010 que van organitzar la Fundació Jaume Bofill i la UOC a finals de gener, els resultats de les seves recerques han sacsejat el sistema francès. Sense anar més lluny, Dubet va defensar a Barcelona que l'escola francesa, un dels pilars de la República, està en decadència.

Un dels moments definitoris de la carrera de Dubet va tenir lloc als anys vuitanta. El 1981, poc després de l'elecció de François Mitterrand a la presidència de la República francesa, van esclatar al barri Les Minguettes, en els suburbis de Lió, avalots violents de joves, molts dels quals d'origen magribí, en protesta per les seves condicions de vida. Amb un equip d'investigadors, el sociòleg va fer una recerca entre joves de 18 a 24 anys, "condemnats a convertir-se en delinqüents juvenils", de Les Minguettes i de l'extraradi de París (Orly, Champigny i Clichy).

>>

Barcelona que la escuela francesa, uno de los pilares de la República, está en decadencia.

Uno de los momentos definitorios de la carrera de Dubet tuvo lugar en los años ochenta. En 1981, poco después de la elección de François Mitterrand a la presidencia de la República francesa, estallaron en el barrio Les Minguettes, en los suburbios de Lyon, disturbios violentos de jóvenes, muchos de ellos de origen magrebí, en protesta por sus condiciones de vida. Con un equipo de investigadores, el sociólogo llevó a cabo un estudio entre jóvenes de 18 a 24 años, "condenados a convertirse en delincuentes juveniles", de Les Minguettes y del extrarradio de París (Orly, Champigny y Clichy).

Dubet intentó describir el universo marginal en que viven los jóvenes y cómo la alienación, el fracaso y la impotencia los llevaban a la apatía y a sentir la exclusión como su destino, y los abocaban a la

>>

na Dubet claimed that the French school system, one of the pillars of the Republic, is in decline.

One of the defining moments in Dubet's career came in the early 1980s. In 1981, shortly after François Mitterrand was elected President of the French Republic, violent mobs of young people, many of them with Maghrebi roots, erupted in the Les Minguettes neighbourhood in the suburbs of Lyon to protest their living conditions. With a team of researchers, the sociologist conducted a study among young adults aged 18 to 24 from Les Minguettes and the outskirts of Paris (Orly, Champigny and Clichy) who were, he claimed, "condemned to become young criminals".

Dubet tried to describe the marginal universe in which these young people lived and how alienation, failure and impotence drove them to a sense of apathy and exclusion as their fate, and eventually

>>

SOCIÓLOGO DE LA EXCLUSIÓ
SOCIOLOGIST OF EXCLUSION

Antoni Bofill

“La societat ha d'aprendre a no esperar-ho tot de l'escola”

“La sociedad tiene que aprender a no esperar lo todo de la escuela”

“Society has to learn not to expect everything from schools”

≤≤

Dubet va intentar descriure l'univers marginal en què viuen els joves i com l'alienació, el fracàs i la impotència els portaven a l'apatia i a sentir l'exclusió com el seu destí, i els abocaven a la delinqüència. “Ningú, sigui jove o marginat, surt indemne davant de les pressions, les coaccions i els estigmes que s'exerceixen sobre ells”, afirma. El fruit de la recerca va ser un dels seus llibres més emblemàtics *La Galère: jeunes en survie* (Fayard, 1987), que va tornar a reeditar l'any passat amb un nou pròleg en què alerta un altre cop del perill de la marginació sociolaboral d'alguns col·lectius.

Sense deixar de banda la marginalitat juvenil, Dubet es va convertir més endavant en un referent en el camp de la sociologia de l'educació. *La escuela de las oportunidades* (Gedisa, 2006) o *El declive de la institución* (Gedisa, 2006) són altres de les seves obres més emblemàtiques. Defensor de l'escola inclusiva i expert en fracàs escolar, per a

≤≤

delincuencia. “Nadie, sea joven o marginado, resulta indemne ante las presiones, las coacciones y los estigmas que se ejercen sobre él”, afirma. El fruto de la investigación fue uno de sus libros más emblemáticos, *La Galère: jeunes en survie* (Fayard, 1987), que volvió a editar el año pasado con un nuevo prólogo donde alerta otra vez del peligro de la marginación sociolaboral de algunos colectivos.

Sin dejar de lado la marginalidad juvenil, Dubet se convirtió más adelante en un referente en el campo de la sociología de la educación. *La escuela de las oportunidades* (Gedisa, 2006) o *El declive de la institución* (Gedisa, 2006) son otras de sus obras más emblemáticas. Defensor de la escuela inclusiva y experto en fracaso escolar, para Dubet “es paradójico que, en un momento en que el acceso a la educación se ha generalizado y hay más estudiantes que nunca, se hable del declive de la institución escolar”. Este sociólogo francés

blematic books, *La Galère: jeunes en survie* (Fayard, 1987), which was reissued last year with a new prologue where he once again warned of the dangers posed by the social and job marginalisation of certain collectives.

Without turning his back on marginalised youths, Dubet later became a benchmark in the field of the sociology of education. *L'école des chances* (The School of Opportunities, Seuil, 2004) and *Le Déclin de l'institution* (The Decline of the Institution, Seuil, 2002) are two of his other most emblematic books. A defender of inclusive schooling and an expert on school dropouts, Dubet believes that “at a time when access to education has become widespread and there are more students than ever, it is paradoxical that there is talk about the decline of the school as an institution”. This French sociologist believes that French schools do not work because they have not

≤≤

led them to crime. “No one, either young or marginalised, emerges unscathed from the pressures, coercion and stigma pressed upon them,” he claims. The upshot of the study was one of his most em-

Dubet “és paradoxal que en un moment en què l'accés a l'educació s'ha generalitzat i hi ha més estudiants que mai es parli del declivi de la institució escolar”. Aquest sociòleg francès creu que l'escola francesa no funciona perquè no s'ha adaptat als canvis produïts per l'accés massiu a l'educació i per la multiculturalitat existent actualment a les aules.

Dubet considera que l'escola no garanteix la igualtat d'oportunitats perquè es parteix d'una societat que no és igualitària i en què, per tant, no tothom té les mateixes possibilitats d'èxit. Per aquest motiu, defensa l'escola inclusiva, que es preocupi tant pels que fan mèrits i tenen èxit com pels que no. En cas contrari, aquells que no aconseguixin bones qualificacions estaran condemnats a l'exclusió social. L'escola ha aconseguit ser democràtica, però li falta ser justa, sosté. L'escolarització massiva de la població ha fet que ara la diferència no estigui en l'accés a l'ensenyament, sinó en els resultats que s'hi

obtenen. “L'educació s'ha convertit en mercantilista. Els pares busquen la millor escola per als seus fills, on puguin obtenir bons resultats perquè només així podran accedir al mercat laboral. Si no aconsegueixes bons resultats, et trobes fora del sistema.”

Per parlar de la decadència de la institució educativa, Dubet fa un símil que pot resultar en un primer moment agosarat. El sociòleg compara la institució educativa francesa –laica, republicana, democràtica, igualitària– amb l'Església. L'Església, afirma, és una màquina de fabricar cristians i considera que l'escola francesa, que va sorgir per oposar-s'hi, ha intentat durant molts anys seguir el seu model. “L'escola és un dels pilars de la indústria identitària francesa. L'escola estableix uns principis, uns valors que són tan sagrats i incontestables com els dogmes de l'Església. És l'escola de la nació, de la raó, del progrés. Es basa en un principi unitari: Si tots som iguals, serem més

>>

creo que la escuela francesa no funciona porque no se ha adaptado a los cambios producidos por el acceso masivo a la educación y por la multiculturalidad existente actualmente en las aulas.

Dubet considera que la escuela no garantiza la igualdad de oportunidades porque se parte de una sociedad que no es igualitaria y en la que, por consiguiente, no todos tienen las mismas posibilidades de éxito. Por este motivo, defiende una escuela inclusiva que se preocupe tanto por los que hacen méritos y tienen éxito como por los que no. De lo contrario, los que no consigan buenas calificaciones estarán condenados a la exclusión social. La escuela ha conseguido ser democrática, pero le falta ser justa, sostiene. La escolarización masiva de la población ha dado como resultado que ahora la diferencia no esté en el acceso a la enseñanza, sino en los resultados que se obtienen en ella. “La educación se ha convertido en mercantilista. Los padres buscan la

mejor escuela para sus hijos, donde puedan obtener buenos resultados, ya que sólo así podrán acceder al mercado laboral. Si no consigues buenos resultados, te encuentras fuera del sistema.”

Para hablar de la decadencia de la institución educativa, Dubet hace un símil que de entrada puede resultar atrevido. El sociólogo compara la institución educativa francesa –laica, republicana, democrática, igualitaria– con la Iglesia. La Iglesia es una máquina de fabricar cristianos, afirma, y considera que la escuela francesa, que surgió para oponerse a ella, ha intentado durante muchos años seguir su modelo. “La escuela es uno de los pilares de la industria identitària francesa. La escuela establece unos principios, unos valores que son tan sagrados e incontestables como los dogmas de la Iglesia. Es la escuela de la nación, de la razón, del progreso. Se basa en un principio unitario: Si todos somos iguales, seremos más libres, seremos mejores. El maestro de la

>>

adapted to the changes brought about by the massive access to education and the multiculturalism in today's classrooms.

Dubet believes that schools do not guarantee equal opportunities because they spring from a society that is not egalitarian and therefore one in which not everyone has the same chances for success. For this reason, he defends inclusive schools that are concerned about both students who perform well and are successful and those that do not. Otherwise, those who do not earn good marks will be condemned to social exclusion. Schools have managed to become democratic, but they must still become fair, he claims. Massive schooling of the population has meant that the difference no longer lies in access to education, but in the results of this education. “Education has become mercantile. Parents seek the best schools for their children where they can earn good marks because that's the only way they

can join the job market. If you don't earn good marks, you'll find yourself outside the system.”

When speaking about the decline of the school as an institution, Dubet draws a parallel that might seem a little farfetched at first. This sociologist compares French schools – secular, republican, democratic, egalitarian – with the Church. The Church, he claims is a factory to churn out Christians, and he believes that French schools, which emerged from opposition to the Church, have nonetheless tried to follow the same model for years. “Schools are one of the pillars of the French industrial identity. Schools champion principles and values that are as sacred and unquestionable as the Church's dogmas. They are the schools of the nation, of reason, of progress. They are based on a single principle: If we are all equal, then we will be freer and better. Teachers in a republican school must have a vocation and

>>

www.creuroja.org/general/emergenciahaiti.asp

La Creu Roja Espanyola va apostar fa una dècada per oferir conjuntament amb la UOC formació humanitària en línia.

La centenària entitat disposa d'un espai propi en el Campus virtual de la Universitat, a través del qual imparteix cursos d'extensió universitària.

La formació reglada s'ofereix a través de l'àrea de Cooperació Humanitària, Pau i Sostenibilitat de l'Institut Internacional de Postgrau i inclou quatre màsters, vuit postgraus i diverses especialitzacions.

www.cruzroja.es

École des Hautes Études en Sciences Socialeswww.ehess.fr/cadis/francais/pages/chercheurs/pres-dubet.html**Debates de Educación**www.debats.cat**Vídeo – Declive de la institución escolar y conflictos de principios**www.youtube.com/watch?v=xoFUV1ztBmA**Libros de Dubet accesibles en línea**www.librospdf.net/dubet/1/**François Dubet: Donner autant à ceux qui ont moins**www.cahiers-pedagogiques.com/spip.php?article132

<<

lliures, serem millors. El mestre de l'escola republicana ha de ser una persona amb vocació que ha de representar els valors de la República. És un mestre amb autoritat perquè representa valors "sagrats". És un santuari molt sòlid. Els pares, les empreses, els agents locals no tenen dret a entrar-hi. A més, separa l'alumne de l'infant. L'infant emocional no interessa (com la separació entre ànima i cos de l'Església). Si segueixes els valors de l'escola, al final seràs una persona lliure que podrà criticar el sistema educatiu."

Però aquest model de "fabricar bons republicans" falla amb l'accés en massa de la població a l'escola i amb la immigració. "Les escoles estan dissenyades a mida de la nació. Pretenen fer bons francesos, italians o catalans. Però les coses han canviat. Urgeix construir programes perquè tots puguin realitzar-los", explicava en una entrevista a *El Periódico de Catalunya* durant la visita a Barcelona. Dubet considera

<<

escuela republicana debe ser una persona con vocación que tiene que representar los valores de la República. Es un maestro con autoridad porque representa valores "sagrados". Es un santuario muy sólido. Los padres, las empresas, los agentes locales no tienen derecho a entrar. Además, separa al alumno del niño. El niño emocional no interesa (como la separación entre alma y cuerpo de la Iglesia). Si sigues los valores de la escuela, al final serás una persona libre que podrá criticar el sistema educativo."

Pero este modelo de "fabricar buenos republicanos" falla con el acceso en masa de la población a la escuela y con la inmigración. "Las escuelas están diseñadas a medida de la nación. Pretenden formar buenos franceses, italianos o catalanes. Pero las cosas han cambiado. Urge construir programas para que todos puedan realizarlos", afirmaba en una entrevista a *El Periódico de Catalunya* durante la visita a

<<

represent the values of the Republic. Teachers have authority because they represent 'sacred' values. This is a very solid sanctuary. Parents, companies and local agents have no right to meddle with it. What is more, it separates students from children. An emotional child is not desirable (similar to the Church's separation between soul and body). If you follow the school's values, you will ultimately be a free person who can criticise the educational system."

However, this model of "churning out good republicans" began to fail with the massive influx of the population into schools and with immigration. "Schools are designed for the nation. They aim to make good French, Italian or Catalan citizens. But things have changed. We need to construct programmes in which everyone can participate," he explained in an interview in *El Periódico de Catalunya* on his visit to Barcelona. Dubet asserts that it is difficult to

que és difícil creure en una escola de la nació unitària quan la població no és gens unitària. A més, l'escola ha perdut el monopoli de la cultura. "Ara els nois poden obtenir més informació per mitjà de la televisió o els ordinadors que no pas a l'escola. L'escola és víctima de l'esperit crític que ha creat. Ara té l'obligació de demostrar que serveix per a alguna cosa."

No calen canvis revolucionaris i radicals sinó trobar espais democràtics de discussió per modificar la manera de treballar. Canvis pragmàtics que permetin actuar sobre tothom i no només sobre els que fan mèrits. Per a Dubet, en els nostres dies al sistema educatiu se li demana massa. "La societat ha d'aprendre a no esperar-ho tot de l'escola. Volem que l'escola faci bons ciutadans, que elimini les desigualtats, que transmeti cultura. Això no és raonable; és massa responsabilitat per a l'escola." ■

Barcelona. Dubet considera que es difícil creer en una escuela de la nación unitaria cuando la población no es unitaria en absoluto. Además, la escuela ha perdido el monopolio de la cultura. "Ahora los chicos pueden obtener más información mediante la televisión o el ordenador que en la escuela. La escuela es víctima del espíritu crítico que ha creado. Ahora tiene la obligación de demostrar que sirve para algo."

No es necesario que se produzcan cambios revolucionarios y radicales, sino encontrar espacios democráticos de discusión para modificar la manera de trabajar. Cambios pragmáticos que permitan actuar sobre todos, y no sólo sobre los que hacen méritos. Para Dubet, hoy en día se pide demasiado al sistema educativo. "La sociedad tiene que aprender a no esperar todo de la escuela. Queremos que la escuela forme buenos ciudadanos, que elimine las desigualdades, que transmita cultura. Eso no es razonable; es demasiada responsabilidad para la escuela." ■

believe in a uniform school for the nation when the population is anything but uniform. Furthermore, the schools have lost their monopoly on culture. "Now kids can get more information from the television or computers than at school. Schools are the victims of the critical spirit they have created. Now they are required to demonstrate that they're good for something."

Revolutionary, radical changes are not needed, rather we must find democratic venues of discussion in order to change the way we work. We need pragmatic changes that allow everyone to be included, not just the high performers. In Dubet's opinion, today we are asking too much of the educational system. "Society has to learn not to expect everything from schools. We want schools to make good citizens, eliminate inequalities and convey culture. That is not reasonable: it's too much responsibility for schools." ■